

УТИЦАЈ ЕВРОПСКОГ РУКОМЕТНОГ ПРВЕНСТВА 2012. НА ПРОМЕТ У ХОТЕЛИМА НОВОГ САДА

Сњежана Гагић¹, Јован Плавша¹¹, Ана Јовичић¹¹¹

Примљено: 24.04.2015. | Прихваћено: 20.09.2015.

ИЗВОД: Појава капитализма, нових производа и друштвених односа, као и нов начин живота отворили су пут свестранијем развоју све већег броја различитих спортских догађаја. Велики спортски догађај попут Европског рукометног првенства које се одржавало, јануара 2012. године, у Новом Саду, Београду, Вршцу и Нишу донео је наведеним градовима хиљаде туриста, а све то је резултирало повећањем потрошње како у смештајним објектима ових градова, тако и у многим угоститељским, трговачким и другим предузећима. Задатак рада је приказ спортских садржаја новосадских хотела и анализа утицаја одржавања велике спортске манифестације Европског рукометног првенства на промет у хотелима на подручју Новог Сада. Циљ рада је да се методом компарације са прометом у претходне две године у истом периоду одговори постављеном задатку. Поређењем броја остварених ноћења у новосадским хотелима у јануару 2012. године када је одржано Првенство са истим периодом у две претходне године закључило се да је дошло до наглог раста броја остварених ноћења у 90% хотела.

Кључне речи: хотелијерство, спортски догађај, спортски туризам

УВОД

Почетак XXI века обележавају нови глобални развојни трендови у привреди и друштву. Као последица тих промена, савремени трендови су веома доминантни у области туризма и хотелијерства, можда и израженији у односу на остале привредне гране. Иновације се не јављају само у оквиру економске, већ и политичке, пословне, културне, социолошке и психолошке димензије туризма из чега проистиче битна специфичност хотелијерства да оно постепено излази из класичних оквира његовог третмана као једноставне и једнообразне услужне делатности.

¹ Висока школа струковних студија за менаџмент и пословне комуникације, Митрополита Стратимировића 110, 21 205, Сремски Карловци, Србија E-mail: gagicsnjeza@yahoo.com

¹¹ Департман за географију, туризам и хотелијерство, Природно-математички факултет, Универзитет у Новом Саду, Трг Доситеја Обрадовића 3, 21 000, Нови Сад

¹¹¹ Географски институт „Јован Цвијић“, САНУ, Буре Јакшића 9, 11000 Београд

Континуирани раст туризма, манифестован сталним повећањем туристичког промета и потрошње, као и укључивањем нових слојева становништва у међународне туристичке токове и њиховом сегментацијом, изазива све оштрију конкуренцију на светском туристичком тржишту. Савремени туристи постају све захтевнији, а њихове потребе све више софистициране, изражавајући тражњу за новим дестинацијама, новим облицима понуде и најразличитијим садржајима током туристичког боравака.

Спорт и спортска такмичења у савременом туризму немају само улогу објекта посматрања, него је он уједно важан садржај боравака у туристичкој дестинацији у којем туристи постају активни учесници различитих спортова (Бартолуци, Шкорић, 2009). Осим такмичарског спорта који се данас спроводи уз помоћ туризма, у савременом туризму спорт са свим својим облицима постаје важан садржај боравака туриста у којем су они активни учесници различитих спортско-рекреацијских активности. Из таквог односа настају данас препознатљиви облици спортског туризма на мору, такмичарског спортског туризма, великих спортских приредби у туризму, специјалног туризма бањских програма и други. Тиме је спорт ушао у сферу туристичког тржишта и постао важан фактор развоја туризма (Бартолуци, 2003).

Дакле, и спорт и туризам су масовне друштвено-економске појаве које су по много чему међусобно повезане. Повезаност туризма и спорта огледа се кроз факторе туризма и спорта, функције које генеришу туризам и спорт те кроз њихове економске учинке (Тркуља, 2008). Спортски туризам обухвата све врсте активног и пасивног учешћа у спортским активностима до којих долази повремено или редовно из некомерцијалних или пословно комерцијалних разлога, за које је неопходан одлазак из места сталног боравака или радне средине.

Спортски туристи су велики потрошачи, уживају у новим искуствима и често подстрекују друге туристичке облике. Њихов директан утицај на дестинацију је новац, а индиректан утицај може бити туристи који долазе по њиховој препоруци или их прате.

Колики утицај је имало одржавање Европског рукометног првенства, јануара 2012. године, на пословање хотела на територији Новог Сада биће приказано у раду кроз анализу промета 11 хотела различите категорије. Да би се установио утицај овог великог спортског догађаја направљена је компарација промета у три године у месецу одржавања првенства, јануару.

СПОРТСКИ ТУРИЗАМ

Спортски туризам је путовање некомерцијалног карактера, како би се учествовало у спортским активностима или посматрале исте далеко од места сталног боравака (Плавша, 2007).

Генерално гледано један од делова туристичке делатности који се најбрже развија су путовања повезана са спортом и физичким активностима. Другим речима,

„спортски туризам је социјални, економски и културни феномен произашао из јединствене интеракције активности, људи и места“ (Weed, 2008).

Развој спортског туризма резултира бројним непосредним и посредним економским учинцима у дестинацијама попут утицаја на мотивацију за избор туристичке дестинације, повећање ванпансионске потрошње као и унапређење разноликости и квалитета туристичке понуде (Шкорић, 2008).

Значајан је утицај спортских догађаја на туристичку дестинацију кроз побољшање имиџа (ширење позитивних вибрација о земљи), позитивне економске утицаје (повећање потрошње туриста и стварање нових радних места), повећану посету региону, изградњу нових садржаја као и унапређење локалне инфраструктуре, повећање нивоа локалних интереса и учествовања у активностима везаним за догађај, појачавање традиционалних регионалних вредности и обичаја, као и кроз промоцију осталих атракција (Morgan, Prichard, Pride, 2004).

Удео спортског туризма у појединим земљама

У истраживању Светске туристичке организације из 2001. године може се видети да немачки туристи бележе 32 милиона спортско ојентисаних путовања годишње, што износи 55% укупних путовања. Холанђани годишње направе 7 милиона путовања која укључују спортске компоненте и тиме чине удео од 52% годишњих путовања. Француски туристи су били мање мотивисани за спортски туризам, мада 3,5 милиона путовања мотивисаних спортским садржајем чини значајних 23% у туристичким кретањима.

Британска истраживања учињена од стране агенције *Visit Britain*, указују на резултат од 20% туристичких путовања директно везаних за спорт. Поред овога треба имати у виду да развој спортског туризма и повећање удела спортом мотивисаних путовања није само европски тренд. У САД, туризам спортских догађаја генерише 27 милијарди долара годишње (*Travel Industry Association of America*, 2001) и 2/5 укупне популације тј. 75 милиона људи, присуствује спортским догађајима. Истраживања у Канади током 1998. године показују да је 37,3% од 73,7 милиона домаћих путовања учињено како би се присуствовало неком спортском догађају (Миленковић, 2009).

У Аустралији, истраживања канцеларије за туристичка истраживања (*the Bureau of Tourism Research*) су показала да су 12,9 милиона домаћих путовања направљена са циљем учествовања, гледања или организовања спортских догађаја током 1999. године (Richie, 2003).

СПОРТСКИ ДОГАЂАЈ

Под спортским догађајем (енгл. *sporting event*) се најчешће подразумевају различите активности организатора које су усмерене на понуду програма одређеној спортској публици са циљем остваривања спортског резултата. Са друге стране, спортски догађаји се могу посматрати, и у ширем контексту, у којем није од при-

марног значаја остваривање спортског резултата, него се више изражава њихов нетакмичарски карактер. У овом случају, спортски догађаји обухватају и рекреацију, релаксацију, забаву, односно разоноду (Миленковић, 2011).

Како би се на адекватан начин увидела сложеност спортског догађаја потребно је утврдити факторе који одређују његов значај. У ту групу фактора спадају: учесталост спортског догађаја, величина догађаја, садржај догађаја, аутентичност, профил посетиоца, концентрација догађаја на спортским борилиштима, захтеви за борилиштима и инфраструктурним објектима и менаџмент и планирање (Тркуља, 2008).

Посетиоци великих спортских догађаја се могу класификовати на следећи начин:

1. Локални посетиоци - представљају групу људи који имају пребивалиште у граду домаћину и то не захтева додатне туристичке услуге као што је смештај
2. Домаћи посетиоци - особе чије пребивалиште је изван града домаћина и којим аје неопходан смештај, а у великој мери користе и друге врсте туристичких услуга, као што су оне угоститељског типа.
3. Спољни посетиоци - обухватају спортисте, представнике медија, званична лица из одговарајућих спортских институција или федерација и све друге који имају директне везе са функционисањем такмичења.
4. Спољни туристи - најзаступљенија група, која захтева целокупну услугу, а истиче се по значајном уделу у укупно оствареним приходима од туризма (Миленковић, 2011).

Врсте и облици спортских догађаја

Појава капитализма, нових производа и друштвених односа, као и нов начин живота отворили су пут свестранијем развоју све већег броја различитих спортских догађаја. Спортски догађаји, данас, обухватају широку лепезу манифестација у области спорта, од оних најједноставнијих и најмање захтевних (локални турнири, такмичења спортиста рекреативаца, поједине утакмице у најнижим ранговима такмичења, спортско-промотивне манифестације), преко аматерских турнира, лига и других манифестација у области такмичарског спорта, професионалних такмичења, па све до Европских и Светских првенстава, Олимпијских игара и осталих високо-комерцијалних (врхунских) спортских догађаја (Шурбатовић, 2011).

Такође, спортске догађаје, можемо поделити и према значају и нивоу, њиховом рангу, односно по принципу форме, спортског квалитета, по узрасном принципу, по географском принципу, по принципу типологије спорта, по принципу разноврсности и комплексности, по принципу грана спорта, по принципу нивоа презентовања, и сл. (Јаго, Шав, 1998). Поред тога спортски догађаји могу бити такмичарског или рекреативног карактера, намењени прикупљању финансијских фондова, задовољавању социјалних циљева или једноставно намењени доброј забави.

Уколико у обзир узмемо, најзаступљеније термине у савременој спортској литератури, у том случају, најчешћа подела спортских догађаја била би на: међународне спортске догађаје, националне спортске догађаје, регионалне спортске догађаје, локалне спортске догађаје и др.

Постоје три примарна разлога за експанзију и константан раст степена привлачности великих догађаја. Први разлог лежи у континуираном развоју технологија које служи за масовну комуникацију, а које су створиле невероватно велику популацију широм света која прати глобалне догађаје као што су Олимпијске игре или Светско првенство у фудбалу. Други разлог јесте формирање партнерства које повезује спорт, медије и корпоративно друштво. То партнерство је трансформисало професионални спорт крајем 20. века. Кроз различите моделе продаје спонзорских права, ексклузивних права на емитовање и приход од тзв. „мерчендајзинга“, односно продаје робе са ознаком великог догађаја, спонзори су подстицани од стране спортских федерација и удружења да се прикључе. Последњи, трећи разлог због којег је интересовање за велике догађаје нагло порасло и превазишло границе једне земље, лежи у туристичком потенцијалу сваког града домаћина великог догађаја (Denis и сар., 1988).

Карактеристике спортских догађаја

Спортски догађај представља један од најосновнијих стубова спортских ресурса, али и маркетинг ресурса било ког друштва, клуба, организатора такмичења или било ког спортисте и тренера (Томић, 2001).

Спортски догађај може да буде међународног, националног, регионалног или локалног карактера, може да обухвати спорт или било коју спортску активност, може да буде такмичарски или рекреативни, намењен прикупљању финансијских фондова, задовољавању социјалних циљева или једноставно намењен доброј забави. Сваке године у свету се одржи велики број спортских догађаја. Њихова величина, структура и формат је врло разноврсна. Може се рећи да варирају од малих локалних такмичења, углавном организованих по нокаут систему преко такмичења средње величине, углавном на нивоу државе која су најчешће лигашког типа па све до оних највећих, такмичења на глобалном нивоу.

Специјални спортски догађаји се деле на мање догађаје, догађаје фестивалског типа и главне догађаје. Генералне особине спортских догађаја су: ограничено време трајања; немају правилан временски распоред одржавања; утичу на повећање познатости, имиџа државе, региона, града; имају изражен социјални карактер и привлаче туристе и утичу на развој туризма конкретне дестинације (Миленковић, 2011).

Највећи спортски догађаји, попут овог Европског рукометног првенства носе са собом значајне промене и низ ефеката, од којих се посебно издвајају економски, друштвени, културолошки и политички. Отварање нових радних места, побољшање инфраструктуре, повећање потрошње и глобална препознатљивост места су најбитнији позитивни ефекти који проистичу из организовања једног оваквог догађаја.

ЕВРОПСКО РУКОМЕТНО ПРВЕНСТВО 2012. ГОДИНЕ

Европска рукометна првенства за мушкарце одржавају се сваке друге године од 1994. године, а организује их ЕНФ (Европска рукометна федерација).

На досадашњим Европским првенствима у рукомету за мушкарце учествовало је 26 репрезентација, од којих је 10 освајало медаље. Само 5 репрезентација је учествовало на свим досадашњим првенствима, а то су: Француска, Хрватска, Немачка, Русија и Шпанија (www.arenabeograd.com).

Десето Европско првенство у рукомету 2012. одржано је од 15. до 29. јануара 2012. године у Србији. Званична одлука донета је 27. септембра 2008. на конгресу Европске рукометне федерације (ЕНФ) у Бечу (www.sportlive.at).

Ово је било друго Европско првенство које је користило нови квалификациони систем, према којем само домаћин и бранилац наслова имају директан пласман, а све остале репрезентације морају играти квалификације.

Шеснаест репрезентација подељено је у четири групе. Носилац групе А је домаћин Србија, групе Б Македонија, групе Ц Мађарска и групе Д Хрватска. Ово првенство се одиграло у олимпијској години, тако да је добило на важности код оних репрезентација које ниси до сада обезбедиле учешће на Олимпијади, а међу тим репрезентацијама је и Србија (www.etrafiika.net).

Утакмице су игране у пет дворана у четири града: Београду, Новом Саду, Нишу и Вршцу.

Нови Сад као домаћин једног дела Европског првенства у рукомету 2012.

Нови Сад је град домаћин многобројних и разноврсних спортских, културних, привредних, етнографских, туристичких и забавних манифестација.

Овај град је увек био добар домаћин и узоран организатор спортских такмичења и приредби. У Новом Саду су између осталих одржани и Светско првенство у стоном тенису, Шаховска олимпијада и Европско првенство у кошарци 2005. године. Нови Сад је град домаћин ауто и мото трка, атлетског маратона, бициклических трка и других такмичења на којима су учесници из земље и иностранства. Најмасовнија спортско-рекреативна манифестација је *Фрушкојорски планинарски маратон* на коме учествује око десет хиљада планинара рекреативаца. Маратон се одржава почетком маја и пешачење (планинарење) је на трасама по сопственом избору учесника од десет до преко сто километара (www.visitnovisad.rs).

Од 2010. године у Новом Саду се одржава и манифестација „Спортске игре за децу са инвалидитетом“ у оквиру пројекта „*Best woman championship*“ (www.novisad.rs).

Европско рукометно првенство 2012. године одржано је на СПЕНС-у. СПЕНС (скраћеница од Стонотениско Првенство Нови Сад одржаног 1981) је спорстско-пословни центар који се налази у Новом Саду, у делу града Стари Град. Изградња дворане је започела маја 1979. године, а отворена је 14. априла 1981. године за 36. светско првенство у стоном тенису. Центар има полифункционални карак-

тер, с обзиром на то да се у оквиру њега одвијају вишеструке активности: пословна делатност, спорт, култура и естрада, конгресна делатност, прес центар, угостиољска делатност, туристичка делатност (Плавша, Ромелић, 2000).

РЕЗУЛТАТИ РАДА И ДИСКУСИЈА

Спортски садржаји у новосадским хотелима

У Новом Саду само пет хотелских објеката пружају могућност за бављење спортским и рекреативним активностима. То су хотели: „Парк, „*Gymnas*“, „*Best Western Prezident*“, „*Elite*“ и „*Соле Мио*“.

Хотел Парк као посебну услугу нуди коришћење услуга центра за релаксацију Санус који нуди активности у теретани, активности бањског програма, масажу и услуге улепшавања. Програми за вежбање подразумевају VIP програме, групне рекреативне програме, програме рекреације трудница, школице спорта и пливања, програм „Мој тренер“ и Павр Плејт (*Power Plate*) програме. Бањски програми подразумевају посету базену, сауни, римском купатилу и пакете специјалних бањских програма.

Хотел „*Best Western Prezident*“ у свој саставу има бањске и релаксационе програме, центар са затвореним и отвореним базеном, турским купатилом, финском сауном, ђакузијем и теретаном.

Хотел „*Гимнас*“ у свом саставу има теретану опремљену бројним модерним справама, а у понуди су и групни програми вежбања (пилатес, јага, боди мајнд (*body-mind*), тај бо (*tae bo*) и друго), као и персонални тренинзи.

Хотел „*Elite*“ једини је спортски хотел у Новом Саду, а претежна оријентација хотела је на тенис. У оквиру хотела послује тениска академија, школа тениса.

Хотел „*Соле Мио*“ нуди својим гостима коришћење два базена, хидромасажне каде, сауне, теретане, бањског и релаксационог програма.

Само хотел „*Парк*“ има продужетке за кревете (за кошаркаше и друге госте чија висина прелази стандардну дужину кревета).

Обзиром да од правилности исхране зависи не само здравствено стање спортиста већ и резултати које они постижу у току такмичења истражило се и то колико су новосадски хотелијери посвећени овом делу понуде када су им спортисти у гостима.

Ни један хотел нема стално запослено стручно лице које ће састављати балансиране оброке по жељи и потребама гостију, како спортиста, тако и друге структуре гостију. Исхрана спортиста у хотелу „Парк“ који је садржајно најприхватљивији за спортисте, се коригује, састављају се посебни менији, али све по саветима личних лекара додељених одређеним спортским екипама.

У хотелу „*Сајам*“ постоји у понуди и спортски мени, нутритивно обогаћен и прилагођен великим напорима који спортисти имају док тренирају. И у овом хотелу, као и у осталим хотелима који су технички опремљени за пружање услуга

пуног пансиона менаџмент је вољан да организује посебне припреме obroка по саветима лекара спортских екипа које код њих одседају.

Промет у појединим новосадским хотелима

Године 2012., са гледишта ангажованости туристичких капацитета, већ на самом почетку бележио се пораст промета у новосадским хотелима због одржавања Европског рукометног првенства. У табели бр. 1 приказан је број домаћих и страних гостију, као и укупан број остварених ноћења на узорку од 11 новосадских хотела. Како би се оценио утицај велике спортске манифестације на промет у овим смештајним објектима у табели бр. 1 упоређени су подаци из јануара 2010. и 2011. године са подацима из јануара 2012. године.

Табела 1. показује да се промет у хотелу „Парк“ скоро утростручио у односу на исти период у две претходне године. У овом хотелу је у месецу одржавања првенства одсело 990 гостију који су остварили 3638 ноћења што је за 2274 више у односу на јануар 2011. године и за 2245 више у односу на јануар 2010. године.

Раст промета је остварио и други хотел категорисан са пет звездица „*Best Western President*“ у коме је одсело 682 госта који су остварили 1347 ноћења. И овај број је знатно већи у односу на јануар 2011. године када их је било 708 и исти период у 2010. години у којој је остварено 534 ноћења од стране домаћих и страних гостију.

У хотелу „Елит“ је број ноћења дупло већи у односу на 2010. и за 217 ноћења већи него 2011. године.

Хотел „Гимнас“ је у години одржавања Првенства у јануару месеца имао дупло више остварених ноћења у односу на исти период 2010. године и 156 ноћења више него 2011. године.

Хотел „Мастер“ није био отворен 2010. године, док је 2011. године са 107 остварених ноћења у јануару имао знатно мањи промет у односу на исти период 2012. године када је тај број био вишеструко већи, 748 ноћења.

У хотелу „Центар“ је наизраженија разлика у броју гостију, као и у броју остварених ноћења. У овом хотелу је број ноћења из јануара 2012. године од 1162, већи за 15 пута у односу на 74 ноћења из јануара 2010. године. Јануара 2011. године у овом хотелу је остварено 741 ноћење, што за 421 ноћење мање од године одржавања Првенства.

У хотелу „Панорама“ је, такође, уочен раст промета. У периоду одржавања првенства број остварених ноћења је био 274, док је јануара 2011. године био 207, а 2010. године нешто већи, 222 ноћења.

Хотел „Вигор“ је, такође, утростручио број ноћења у јануару 2012. године у односу на исти период 2010. и 2011. године.

Хотел „Војводина“ је са 548 ноћења у 2012. години забележио благи раст промета у односу на 2011. годину када је било 531 ноћење. Године 2010. у истом периоду је било знатно мање посета и у хотелу је ноћило свега 194 госта који су остварили 325 ноћења.

Табела 1. Број долазака домаћих и страних гостију и укупан број ноћења у појединим хотелима Новог Сада за јануар 2010., 2011. и 2012. године

Ред. бр.	Назив хотела	Јануар 2010			Јануар 2011			Јануар 2012.		
		Дом.	Стр.	Ук.бр. ноћ.	Дом.	Стр.	Ук.бр. ноћ.	Дом.	Стр.	Ук.бр. ноћ.
1.	Хотел „Парк“	226	468	1393	213	509	1364	308	682	3638
2.	Хотел „Бест Вестерн Президент“	111	142	534	142	185	708	198	484	1347
3.	Хотел „Елит“	99	20	218	80	65	236	85	55	453
4.	Хотел „Гимнас“	34	61	169	24	69	182	78	91	338
5.	Хотел „Мастер“	-	-	-	19	45	107	78	166	748
6.	Хотел „Центар“	2	36	74	106	203	741	61	340	1162
7.	Хотел „Панорама“	47	74	222	39	63	207	49	99	274
8.	Хотел „Вигор“	48	110	184	98	71	189	111	196	543
9.	Хотел „Војводина“	131	63	325	153	161	531	130	145	548
10.	Хотел „Сајам“	132	52	376	114	69	348	77	104	327
11.	Хотел „Аурора“	52	98	193	76	121	318	94	182	572

Хотел „Сајам“ је једини од анализираних хотела код кога није број ноћења повећан у јануару 2012. године у односу на исти период у претходне две као последица одржавања Првенства.

Хотел „Аурора“ са бројем од 572 остварена ноћења у јануару 2012. године бележи нагли раст промета у односу на две претходне године када је у овом хотелу ноћило 193 лица јануара 2010. године и 318 лица у истом периоду наредне 2011. године.

Дакле, анализа броја посета и броја ноћења указују да је одржавање велике спортске манифестације, дела Европског рукометног првенства, имало веома изражен позитивни ефекат на промет у хотелима Новог Сада. Разлике су евидентне јер су поједини хотелијери имали раст промета и преко 300% у односу на исти период у две претходне године што је видљиво у табели број 1.

ЗАКЉУЧАК

Организовање спортских догађаја носи са собом вишеструке позитивне ефекте по место одржавања од којих се посебно издвајају економски, друштвени, културолошки и политички. Најзначајнији су отварање нових радних места, побољшање инфраструктуре, као и повећање потрошње која је веома изражена у угоститељским објектима, а пре свега у хотелима.

Резултати рада указују да већина новосадских хотелијера не располаже са спортским садржајима, док само мали број (пет) хотела пружа могућност за бављење спортским и рекреативним активностима. Код само једног хотела највеће категорије ови садржаји су погодни за смештај спортских репрезентација и других спортиста чији боравак подразумева и рекреацију. Исти тај хотел је једини који располаже са продуженим креветима намењених кошаркашима. Ни један хотел нема стално запослено стручно лице (нутриционисту) које ће састављати балансиране оброке по жељи и потребама гостију, како спортиста, тако и других гостију са посебним прехранбеним навикама.

Поређењем броја остварених ноћења у новосадским хотелима у јануару 2012. године када је одржан део Европског рукометног првенства у Новом Саду са истим периодом у две претходне године закључило се да је дошло до наглог раста броја остварених ноћења у скоро свим анализираним хотелским објектима. Код неких хотела се тај број удручио, код неких удуплао, док је било и оних код којих је тај број далеко већи у односу на број ноћења из 2010. и 2011. године.

ЛИТЕРАТУРА

- Denis M, Dischereit E, Song D, Werning R. (1988) "Kein Land fur friedliche Spiele" Reinbeck – Rororo.
- Hinch, T. i Higham, J. (2004). Sport tourism development. Clevedon: Channel View Publications.

- Jago L.K., Shaw R.N., (1998), *Special Events: A conceptual and definitional framework*, Canberra, Аустралија.
- Morgan N., Prichard., Pride R., *Destination branding-creating the unique destination proposition*, Elsevier, Butterworth, Heinemann, Oxford, 2004.
- Richie B.(2003), *Sports Tourism – Small-scale sport event tourism: the changing dynamics of the New Zealand Masters Games*.
- Weed M. (2008), *Olympic Tourism*, Elsevier Ltd., Oxford.
- Бартолуци, М. (1985.). *Оцјена економских ефеката спортске рекреације у туризму с посебним освртом на Јадрански туризам Југославије. (Докторска дисертација)*. Економски факултет Свеучилишта у Загребу.
- Бартолуци, М. (2003), *Економика и менаџмент спорта*, Информатор, Загреб
- Бартолуци, М., Шкорић, С. (2009). *Менаџмент у спорту. Одјел за изобразбу тренера Друштвеног велеучилишта у Загребу и Кинезиолошки факултет Свеучилишта у Загребу*, Загреб.
- Бартолуци, М., Шкорић, С. (2009а). *Менаџмент спортског и наутичког туризма. Велеучилиште у Карловцу, Карловац*.
- Миленковић М., (2011). *Велики спортски догађај као облик спортског туризма, са посебним освртом на Олимпијске игре, Департман за последипломске студије Пословни системи у туризму и хотелијерству, Универзитет Сингидунум, Београд*
- Плавша, Ј. (2007): *Спортско-рекреативни туризам, Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад*.
- Плавша, Ј.Ромелић, Ј. (2000), *Карактеристике спортско-рекреативних центара у Војводини, Туризам бр. 4., Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад*.
- Савковић, М., Ђорђевић С., (2010), *На путу превенције насиља на спортским приредбама: предлог регионалног оквира сарадње, Београдски центар за безбедносну политику, Београд*
- Томић М.(2001), *Маркетинг у спорту – Тржиште и спортски производ, Астимбо, Београд*.
- Тркуља М.(2008), *Маркетинг спортског догађаја, Алфа дизајн, Београд*.
- Шкорић, С. (2008). *Спортски туризам и његови учинци на туристичке дестинације - примјер Истре, Кинезиолошки факултет Свеучилишта у Загребу, Загреб*.
- Шурбатовић, Ј. (2011). *Категоризација спортова, Задужбина Андрејевић, Београд*.

Интернет узвори коришћени у раду:

www.arenabeograd.com

www.sportlive.at

www.etrafika.net

www.novisad.rs